A nagy per Franciaországban...

Vichy, július.

Ami a jövőt illeti, a vichy-i kormány munkája mindmáig nemleges inkább. A kabinet mindössze néhány rendeletet bocsátott ki, a pillanatnyi szükség parancsolta intézkedéseket, amelyek semmi indítékot sem szolgáltatnak a köztársaság jövendő arculatának megismeréséhez. Ellenben ami a multat illeti s főleg ennek az összeomlott multnak a felelősségeit, már két alapvetően fontos dekrétum látott napvilágot a hivatalos közlönyben. *„A mult bosszúvágya itt ég ereinkben!"* — írta Marcel *Déat* az *Oeuvre* hasábjain... ámbár ebben a multban úgy Déat, mint az *Oeuvre* befolyásos részvényes volt. A két dekrétumból következtetve, a mult elszámolásának a vágya valóban dinamikus mennyiség az új francia közéletben.

Az első dekrétum a legutóbbi tizennégy év folyamán honosított külföldiekre vonatkozik, akik ezután egykönnyen megfoszthatódhatnak állampolgárságuktól. Fel kell tételezni, hogy a Franciaországban élő idegenek sorsa nem lesz túlzottan nyugalmas a kialakulandó új rendszerben. A sajtó, még mérsékeltebb és haladottabb orgánumaiban is, élesen állást foglal a külföldiek ellen s az oly lebecsülő *„méteque"* kifejezést a túlzó orgánumok igyekeznek közhasználatúvá tenni. A közvélemény azonban, amely nyilván nem feledte még, hogy 600.000 idegen jelentkezett önkéntes hadiszolgálatra

méltóságteljes közönnyel fogadja a kampányt s a tragédia szenvedélyeit nem hajlandó a köztársaság vendégei ellen kiélezni.

A második dekrétum, ismeretesen, jogot ad azoknak a hontalanítására és vagyonfosztására, akik május 10-e és június 30-a között, tehát a francia összeomlás kétségbeesett heteiben, elhagyták az országot.

*

Ez az új dekrétum, amint a vichy-i kormány szóvivője kendőzetlenül ki is jelentette, *már élesen lesujt a harmadik köztársaság néhány nagy figurájára is.* E rendelettel megindult azoknak a politikai pereknek a sorozata, amelyek előreláthatólag esztendőkön át gondoskodni fognak a tömegek pikantéria-szükségletéről.

Két nappal Bordeaux oly tragikus bombázása után, június 20-án, a *Massilia* nevű tengerjáró elhagyta a kikötőt Marokkó felé. A gőzös fedélzetén a parlament csomó tagja foglalt helyet. Vajjon joguk volt-e a távozó honatyáknak elhagyni az összeomlott köztársaság területét? Ez a kérdés már felmerült a parlamenti rezsimet eltemető nemzetgyülésen is, ahol egy csoport az utasokat megbélyegző határozatot akart elfogadtatni. Ezt a határozatot azonban visszavetették, mert Herriot kijelentette, hogy a *Massilia* útját éppen a képviselőház irodája rendezte.

Herriotnak ezt az érvelését a hivatalos francia élet nem hagyja jóvá s a *Massilia* utasait azzal az indokolással, hogy az utat ugyan a képviselőház rendezte, de az utasok viszont szabadon dönthettek afelől, hogy mennek-e vagy maradnak, *a vádlottak padjára ülteti.* Ez utasok közül négyen a hadbíróság elé kerülnek, mert az indulás pillanataiban még nem szereltek le s így szökevényeknek tekinthetők. E négy közül három volt miniszter: Jean *Zay*, *Mendès-France* és *Vienot*. „Megiramodásukat már Franciaország új szellemének jegyében fogják elbírálni!" — írja a félhivatalos *Petit Parisien*.

A kormánydekrétum azonban a *Massilia* négy másik utasa ellen éleződik ki. Ez a négy: *Daladier*, *Campinchi*, *Delbos* és *Mandel*. A harmadik köztársaságnak talán legjellegzetesebb politikai egyéniségei. A kormány szószólója maga is hangsúlyozta, hogy e néggyel szemben különleges megítélés jogosult, mert e háborúban kormányzati felelősséget vállaltak s ők hagyták jóvá a híres napiparancsot:

— *Inkább ölessétek meg magatokat, semmint meghátráljatok!... Ti pedig, polgárok, vessetek véget a menekülésnek s viseljétek el a bombák veszélyét!*

A külföldi valóban ildomtalan lenne, ha a tények ismertetésén túl kommentárra ragadtatná magát Franciaország sajátosan belső ügyeivel kapcsolatosan. Annyi bizonyos, hogy a per megrázó és viharos lesz. A fővádlottak közül a három első, a mult korszakban, éppen a köztársaság katonai politikáját testesítette meg. Campinchit, a tengerészeti minisztert, csak a minap tüntették ki a katonai érdemkereszttel. Mandel (Clemenceau bizalmasa s — mondják meg írják — vér szerint is legközelebbi hozzátartozója) a gyarmati hadsereget szervezte újjá. Daladier pedig a *grande muette*-nek, a nagy vezérkarnak volt az embere. Ama véres február 6-a után, 1934-ben, mindörökre elveszett férfinak látszott s el is merült volna, ha a *nagy néma* nem nyúl a hóna alá.

Am a politika bonyolult szövevény, nem lehet s nekünk nem is illik szálait bontogatni. Tudomásul kell venni tehát, hogy a bírákból vádlottak lesznek és a vádlottakból bírák.

*

Az összeomlás felelőssége körül megindúló perek legtragikusabbja kétségtelenül a hadüzenettel kapcsolatban zajlik majd le. A vád e vonatkozásban nem kevesebb, minthogy a hadüzenetet „kicsalták" a francia parlamenttől, a fővádlottak pedig: újból *Daladier és Reynaud*.

A vád szerint — amely egyébként még nem nyert hivatalos megfogalmazást — az európai magasfeszültség pillanataiban a kormány hadihiteljavaslatot terjesztett a Ház elé. Ezt a javaslatot a pénzügyi bizottság szeptember elsején, kora reggel, vette vizsgálat alá. Az 1875-ös alkotmány értelmében a kormány *csakis a nemzetgyűlés hozzájárulásával volt jogosult a hadüzenetre.* A pénzügyi bizottság néhány tagja aggódott, hogy a kabinet *konfúzióra* használja majd fel a hadihitelre adandó javaslatot, amelyet esetleg hadüzeneti jogosítványnak akar tekinteni. Tehát a bizottság maga elé kérette Daladier-t és Reynaud-t, akik teljes nyíltsággal kijelentették, hogy az alkotmányos követelményeket feltétlenül tiszteletben fogják tartani. Ezzel szemben a következő napon, szeptember 2-án, a parlament házainak hozzájárulása nélkül, a hadihitelre vonatkozó szavazatot valóban konfúzióra használták fel, tehát „az alkotmány tudatos megsértésével" megüzenték a háborút Németországnak.

Így a vád. A védelem pedig... eh, felesleges lenne az érveket megemlíteni.

Ki tudhatná, mi lesz a végdöntés?

Nagy az omlás, sok szikla zuhan s azt dönti földre, aki éppen alul áll.

(m.)

Gigászi harc Európa világkereskedelmi uralmáért

Funk németbirodalmi gazdasági miniszter nyilatkozatának minden bizonnyal az a legérdekesebb része, amelyben Németország, illetve Európa jövendő külkereskedelmi kapcsolatairól beszél. Ezen a részen is nyilatkozatának elején említett alapelv vonul végig: *„... a nemzeti szocialista gazdaságpolitika sohasem engedte magát merev dogmatizmustól vezetni. A nemzeti szocializmus mindig azt a módszert alkalmazta, amely időlegesen a legcélszerűbbnek látszott..."*

A német gazdaságpolitika időleges szükségletekhez való alkalmazkodása — hajlékonysága — most áll a legfőbb próba előtt. Németország az utolsó nyolc év alatt, míg nagyhatalmi állásának visszaszerzéséért harcolt, *autarchiára* rendezkedett be. Miután azonban ellenfeleit legyőzte s nemcsak nagyhatalmi állását vette vissza, hanem Olaszország mellett az egyetlen szárazföldi nagyhatalom lett, gazdaságpolitikáját is megnagyobbodott életterének megfelelően állítja át. Ahogyan e nemzeti és faji egységért küzdő Németország elvi politikáját leváltja a középeurópai, majd az összeurópai német élettér politikája, úgy tér át a dinamikus német gazdaságelmélet az autarchiáról az európai, sőt még európántúli kapcsolatok újrafelvételéhez és újjáformálásához.

Ennek az új politikának alapelvei, *Funk* miniszter szavait idézve: *„... ügyelni fogunk arra, hogy lehetőleg minden termék kielégítő mértékben Németország befolyása alatt álló gazdasági térben rendelkezésre álljon"*, — de *„... senki sem gondol arra, hogy Nagy-Németországot és Európát a teljes önellátás és önelégültség szellemében alakítsa át."* Ennek a tételnek logikus következménye: *„súlyt helyezünk továbbá arra, hogy a német ipari termékeket a világpiacon értékesítsük."* Az útirány tehát világos. Németország minden újabb bajnak elejét veendő, *befolyása alá helyez* minden, részére szükséges *nyersanyagforrást* s mivel Európa nem önellátó, a német ipari termékek számára is *helyet teremt a világpiacon.* Ami a világpiacot s a legfontosabb partnert és egyben vetélytársat illeti: *„az Egyesült Államoknak el kell ejteniök azt az eszmét, hogy Németországra, illetve Európára, gazdasági feltételeit rákényszeríthetik."* A délamerikai országokat illetőleg a nyilatkozat még világosabb. *„Vagy szuverén délamerikai államokkal való szabad egyezkedés alapján jön létre a német– délamerikai gazdasági forgalom — vagy egyáltalán nem jön létre..."* Azaz, az *egységes Európa*, illetve Németország nem hagy magának semmiféle *pánamerikai* gazdasági kartell által feltételeket szabni.

A birodalmi miniszter szavaiból a világkereskedelmi pozícióért harcoló Európa hangja csendül ki. Mert végeredményben erről van szó. *Európa szupremáciájáról a földgolyó többi részével szemben.*

A világkivitel alakulása 1900-tól 1937-ig

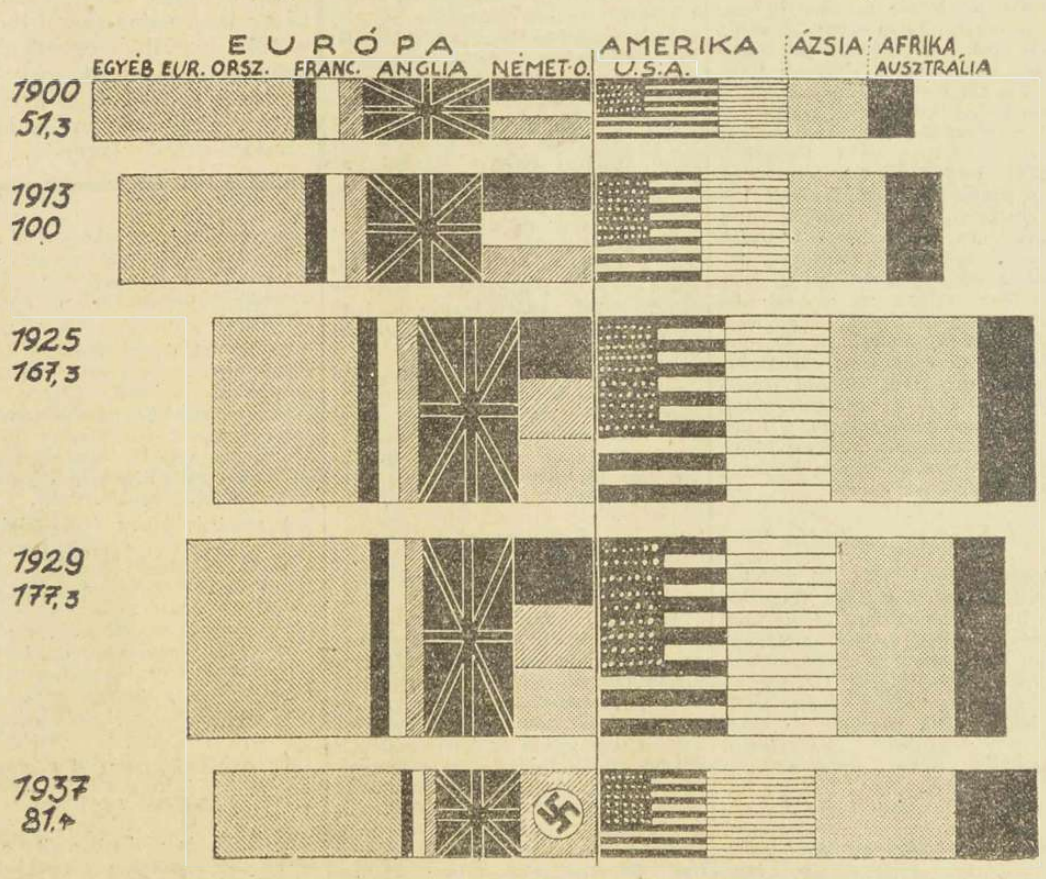

A grafikon a világ összes államai kivitelének — a világkivitelnek — alakulását mutatja százalékszámokban, úgyhogy az 1913. évi világkivitel értékét 100-nak vesszük. A hasábok magassága megfelel a világkivitel értékváltozásainak. A hasábok szélessége a világkivitel azévi értékét jelöli az egyes földrészek és országok részesedése arányában tagolva.

Világtörténelmi folyamatnak vagyunk szem- és fültanui. Európa — vagy még inkább a fehér ember — a 19. század folyamán megbódította a világot. Mérhetetlen térségek, feltáratlan területek állottak rendelkezésére. Kellett a fiatalos erő, a vállalkozókedv, tere volt az egyéni kezdeményezésnek, a versengő — a szabadversengő előtt — nyitva volt a pálya. *Ez volt a történelmi értelme a liberális gazdaságnak és politikai formájának, a demokráciának.* A fehér ember így meghódította a világot, de hasznot csak úgy húzhatott ebből a hódításból, ha azt egyúttal *civilizálja is.* Bárhogyan, bármi áron, akár annak tiltakozása ellenére is. *Félmeztelen vadak sem nem fogyasztók, sem nyersanyagot nem termesztenek.* De a fehér ember ezáltal megteremtette saját sírásóit is. *Az európánkívüli világ önállósul, követeli a maga jogait és ellentámadásba megy át.* Az európai ember fölénye, az a bizonyos *európai életforma*, az európánkívüliek vállán nyugodott. Az európai munkás is csak azért kaphatott aránylag magas munkabért, mert gazdája annál kevesebbet fizetett a kínai kulinak vagy a kongónégernek.

A nyugalom megingott. Ha a diadalmas előnyomulásnak jó volt a szabad verseny és minden, ami ezzel jár, kényelem, gazdagság, elpuhulás, ma *a pozícióért harcoló Európa visszavonulva harcol. Hogy megvédje puszta létét, megváltoztatta életformáját.*

A világkereskedelem párhuzamosan halad a világgazdaság fejlődésével, sőt még gyorsabban fejlődik. 1870-től 1890-ig a világ ipari termelése több mint a kétszeresére emelkedett. Ugyanez idő alatt a világkereskedelem *megháromszorozódott*, 1900 és 1913 között a termelés **50**%-kal emelkedik, a világkereskedelem **100**%-kal. *Aztán jön a világháború és az arány megváltozik.* 1929-ig a világtermelés **45**%-kal nagyobb, mint volt 1913-ban. A kereskedelem már csak **30**%-kal. 1929-től 1937-ig pedig, míg a világtermelés a szovjetúniót nem számítva mindössze **4**%-kal emelkedik, a *világkereskedelem már el sem éri a nyolc év előtti értéket*, mennyiségben pedig a katasztrofális árzuhanások következtében a felénél kevesebbre esik.

Ebben az általános hanyatlásban minden egyes állam elkeseredetten küzdött pozícióiért. Hasonlítsa össze az olvasó a világkereskedelem országonkénti megoszlását 1913. és 1925. évek között. Európa lemarad, a három ipari *nagyhatalom egyformán veszít*, a győztes Amerika és Ázsia lesz. *1929-ig az európai kisállamok nyomulnak előre*, Amerika csak éppen hogy tartja pozícióit. *A nagy világválság után a folyamat még jobban kiélesedik.* 1900-ban Európa szállította a világ szükségleteinek 61 százalékát. 1937-ben mindössze 47 százalékát.

Néhány milliméternyi eltolódás a grafikonon milliók könnyét, vérét és verejtékét jelenti.

Csak e számok megvilágításában láthatjuk igazán, hova jutott Európa, s csak így foghatjuk fel teljes egészében a németek által kitűzött feladat nagyságát: Európát visszahelyezni arra a helyre, amelyet már úgyszólván elveszteni látszott.

Markos György

A madárijesztő, a bádogtavágó, s gyáva oroszlán újra itt vannak.
TECHNICOLOR-FILM! TECHNICOLOR VICTOR FLEMING
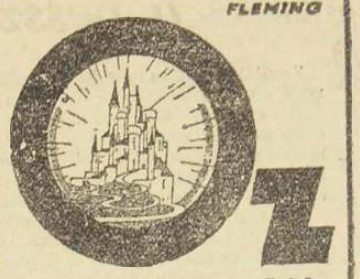
Óz
a csodák csodája
JUDY GARLAND, FRANK MORGAN, RAY BOLGER, JACK HALEY
(Metro—Goldwyn—Mayer-film)
Budán játssza az ÁTRIUM

Háromszázezer pengő tudományos fürdőkutatásra

A főváros a Széchenyi-fürdő melletti *Szent István gyógyforrással* kapcsolatban reumagyógyintézet felállítását határozta el s az intézetet tudományos fürdőkutatás céljaira a *Gyógyhelyi Bizottságnak* ajánlotta fel. A bizottság legutóbbi ülésén dr. *Karafiáth* Jenő főpolgármester elnökletével tárgyalta a javaslatot s néhány felszólalás után háromszázezer pengőt szavazott meg a fürdőkutatás céljaira. Ugyancsak elhatározta a bizottság, hogy előkészíti mintegy huszonötezer felvidéki és kárpátaljai diák budapesti tanulmányútját.

TELEFONSZÁMAINK:
Szerkesztőség *128-428
Kiadóhivatal *126-726
Nyílttéri hirdetésosztály *120-139